

Izlazi kvartalno
Godina VII • Broj 20
jesen/zima 2015

BUDILNIK

List Gerontološkog centra „Novi Sad“
Besplatan primerak

SADRŽAJ

REČ UREDNIKA	3
AKTUELNOSTI	4
Aforizmi Ilije Markovića, u Domu Liman	4
Druga nagrada na literarnom konkursu GC „Srem“	4
ŠAHOVSKI TURNIR (republičko takmičenje)	5
ROĐENDANI	5
Proslavljeni rođendani u Domu Futog	6
Rođendani u Domu Liman	7
Rođendani na Novom naselju	7
OTVORENA SUNČANA JESEN ŽIVOTA	7
POSETA LJUBICE VUKOV – MIHAJLO DOMOVIMA LIMAN I NOVO NASELJE	7
POSETA ČLANICA KOLA SRPSKIH SESTARA EPARHIJE BAČKE	8
OTVORENA IZLOŽBA RUČNIH RADOVA U FUTOGU	8
KREATIVNO-MUZIČKI KUTAK U DOMU LIMAN	8
KONCERT KUD-penzionera „Isidor Bajić“	9
Šahovski turnir (Dom Novo naselje)	9
IZLOŽBA u Domu Liman	9
KONCERT KUD „Mladost“ u Domu Futog	10
IZLOŽBA NA NOVOM NASELJU	10
KONCERT UČENIKA MUZIČKE ŠKOLE U KLASI PROFESORICE MARTE BALAZ	10
LJUBAV U AKCIJI	11
RADIONICE U FUTOGU	11
URUČENE NAGRADE POBEDNIČKIM EKIPAMA I POJEDINCIMA	12
GOSTOVANJE DECE IZ DEČIJEG VRTIĆA “KALIMERO”	13
HUMANITARNI RAD KARLOVAČKE GIMNAZIJE	13
PREDAVANJE: RAD NA RAČUNARIMA	13
POETSKI KUTAK: Drago Čingel	14
NAŠE ZDRAVLJE	15
BILA PEDIJATAR SA SVOJE 103 GODINE, DOŽIVELA JE 114, A OVO SU NJENE TAJNE DUGOVEČNOSTI	15
ISKUSTVA	16
NAJSTARIJI BRAČNI PAR U EVROPI OSAMDESET I ŠEST LETA U BRAKU	16
PETROVARADINSKA TVRĐAVA	18
INTERVIJU	20
Razgovor sa umetničkim savetnikom projekta kojim se Grad Novi Sad kandidovao za Evropsku prestonicu kulture gospodinom Martonom Mehešom	20
Enes Halilović: Portret starca u mladosti	22
VIC DANA	22
SUDOKU	22
RECEPTI (SEKELJI GULAŠ)	23

„Budilnik“, interno glasilo Gerontološkog centra „Novi Sad“

Izdavač: Gerontološki centar „Novi Sad“, Fruškogorska 32, 21000 Novi Sad

Telefoni: +381 21 450 266; +381 21 6 350 542; Faks: +381 21 6 350 782;

web site: www.gerontns.rs; e-mail: gerontns@neobee.net

Za izdavača: direktor Gerontološkog centra „Novi Sad“ dr Dragan Milošević

Urednik: Milena Letić-Joveš, organizator kulturnih aktivnosti

Saradnici u ovom broju: Maja Babić, pomoćnik direktora,

Radni instruktori: Nada Jurić, Borka Četković, Brankica Kresić, Zorica Radujkov, Olivera Raca

Internet prezentacija: Nemanja Đurić

Grafička priprema: Rajna Milović Pap

Štampa: Maxima graf, Petrovaradin, maximagraf@gmail.com

Tiraž: 500 primeraka

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

613.98 (497.113 Нови Сад)

BUDILNIK : Interno glasilo Gerontološkog centra „Novi Sad“ / urednik Milena Letić-Joveš. - God 3 Br. 8 (2009).- - Gerontološki centar „Novi Sad“,
2009.- - Ilustr. ; 30 cmTromesečno
ISSN 2217-5490
COBISS.SR-ID 263658247

REČ UREDNIKA

Kada nas je Ferenc pozvao na sekelji gulaš, pomislih koliko toga još treba da naučim! (Nisam najveštija ni u kuvanju srpskih jela, šta li ću, tek, s ostalima?)

– Ne brinite - tešila me Živana, pokazujući veliku, staru knjigu svoje pokojne majke. – Sve je ovde zapisano! Ja ga kuvam sa junetinom. Tako je lepši!

Ferenc se smejaao:

– *Sekelji gulaš* je mađarsko jelo. Pravi se od kiselog kupusa i svinjskog mesa.

– naglasio je, nastavljajući da objašnjava detalje: od dinstanja crnog luka do milerama koji se dodaje, na kraju. Slušala sam smešeci se, ne jelu, već ljudima. Dragim, nasmejanim i prijatnim ljudima koji žive tu, pokraj mene. Otkrila sam da čuvaju recepte kao posebnu dragocenost. Kulinarski recepti kao najdraže uspomene. Podsećaju na detinjstvo, na topao dom u kojem je mirisalo na luk i meso, nedeljom i na vanilu. Nedeljom se u svakoj novosadskoj kući, bila ona srpska, slovačka, mađarska, rusinska ili bilo koja druga, mesilo slatko. Štrudle s makom i orasima, lenje pite; pite ovakve i onakve, sve češće i bosanske. Različiti recepti preplivali su reke; pomešali ovu i onu stranu državne međe, kao i verske praznike; prelazili iz ruke u ruku; jedinstvenim mirisima bojili Vojvodinu. Najdraži su postali upravo oni stari, provereni, oni od kojih su majke i bake ostajale sveže i lepe i u devetoj deceniji života, a očevi zdravi i bodri, uvek spremni za šalu. Takav je i Ferencov gulaš. Začinjen je pričom o starom jezgru Novog Sada, almaškom kraju i dvadesetak srpskih porodica koje su daleke 1718. preseljene iz Almaša u Petrovaradinski Šanac (današnji Novi Sad). Potom se priča seli u Petrovaradin, koji bi mogao da postane, kaže Ferenc, pravi turistički gradić sličan Monmartru, onom najvišem, severnom delu Pariza, sa kojeg može da se nadgleda celi grad.

– Nije li baš taj deo, sa uskim, krivudavim ulicama i starim kućama, najvernije sačuvao izgled ovog grada? - pita Ferenc ubedljivo i nastavlja:

– Petrovaradinske ulice, kafane, Tvrđava, slikari: nije li sve isto, kao i na Monmartru? Imamo i mi svoje umetnike. Nisu oni kao Tuluz-Lotrek, ili Renoar, ali jesu - umetnici... (tu se malčice snuždio)

– I crkvu imamo! – dodala je proseda, lepa Živana, gledajući krupnim, bademastim očima. Iz njih neprestano isijavaju mudrost i dobrota. To su osobine koje omogućavaju svako kuvanje, svaki razgovor, druženje i življenje! Iskoristila sam priliku i pitala je o drugim delovima Novog Sada. Nisu li baš ovi ljudi živa istorija grada? Ne mogu li, baš oni, nama koji nismo ovde ni rođeni, ni odrasli, da dočaraju vrednosti, prenesu dah prošlosti, patinu i lepotu koja se doživljava i kada prođe?

Dok je Živana govorila, osećala sam kako se ponovo selim: sada na vlastelinsko dobro grofa Hadika, austrijskog feldmaršala i predsednika dvorskog ratnog saveta u Beču, koji je 1777. otkupio futoški dvorac u kojem je smeštena srednja poljoprivredna škola. Tu su, nekoliko dana pre Sarajevskog atentata, boravili nadvojvoda Franc Ferdinand i njegova supruga Sofija Kotek.

Zatim, sa imanja grofa Andreasa, koje je 2001. proglašeno spomenikom kulture, u dvorac u Sremskoj Kamenici građen u etapama (zavisno od vlasnika), jedinstven po tome što je jedan od retkih klasicističkih dvoraca čija osnova nije simetrična. Zgrada je uklopljena u prostor engleskog pejzažnog vrta (Kamenički park) sa kamenim platoom. Obogaćen stablima retkog drveća, egzotičnim četinarima i monumentalnim skulpturama, lepo se uklopio u obronke Fruške gore i Dunav. Živana i Ferenc, kao i Florijan, ili Dimitrije, i mnogi drugi, pamte porodični grb na severoistočnoj strani, te ploču na kojoj piše da je dvorac sagradila plemićka porodica Marcibanji de Puho. Pamte i priču o boravku španskog kralja Filipa, u kameničkom dvorcu u kojem su sahranjeni Karačonjjevi.

– A Rimski šančevi? Gde su oni? Hoće li u zaborav? – pitaju me uglas, dok ustajemo i izlazimo iz sobe ispunjene mirisom gulaša i pričom o ljudima koji svedoče o zajedničkoj prošlosti. Njen dah odnosimo sa sobom, dok odlazimo da bismo izvršili tekuće obaveze. Dah kulture kojim diše samo Novi Sad.

Milena Letić Joveš

AKTUELNOSTI

Aforizmi Ilije Markovića, u Domu Liman

Dvadeset i sedmog maja u Domu Liman, gostovao je **Ilija Marković**, poznati srpski satiričar, autor 41 knjige, član Društva književnika Vojvodine. Njegovi aforizmi deluju lekovito, kazali su recenzenti u poslednjoj knjizi aforističkih priča (Pljačka im materina). Kolumnista NIN-a, aforističar bez premca, autor desetine eseja o satiri i aforizmu, kao i aforističkog romana, jedinstvenog u svetu, Ilija Marković nasmejavao je naše korisnike više od jednog časa. Ilijinu priču dopunile su članice četvoroglasja KUD-a penzionera „Isidor Bajić“

Druga nagrada na literarnom konkursu GC „Srem“

Gerontološki centar „Srem“, u Rumi, osmi put je organizovao literarni konkurs. Ove godine, naša korisnica, **Marcela Banić**, pesmom „Potraži ljubav čoveka za čoveka“, osvojila je drugo mesto. Dese-tog juna, u pratnji radnog instruktora, **Nade Jurić** i organizatora kulturnih aktivnosti, **Milene Letić**, Marcela je prisustvovala svečanom uručanju nagrada u Rumi.

POTRAŽI LJUBAV ČOVEKA ZA ČOVEKA

Noćas mi mesec zaspao u očima,
a zvezde zarozanih sukanja
obesile se o moj trbuh.
Meni ovako otežalaj
uzdah zarobio svemir.
Dok krik razdire visine
i para nedogled,
glas me mori – neki glas iz dubine.
Da li će ovo biti poslednja noć
divljanja civilizacije
ili će sutra smog opet zarobiti sunce,
a oblak tražiti put do kiše?
Ili će od svih ptica poslednji
da zapeva ćuk,
a zemlju pokrije haos

prekranja planete?
Zato u meni noćas
strah rže kao crveni konj
zbog bezvremenog prostora
za sve nas.
Ne jauči, ptico, samo
u mome oku noćas.
potraži ljubav,
možda bi ona mogla da spoji
raskinutu nit vremena,
dok svet još postoji
ali recite mi – gde ona živi!
postoji li još u srcu ljubav
čovekaza čoveka?!

Marcela Banić (nagrađena pesma)

Šahovski turnir

Dana 05.06.2015.godine održano je XIX Republičko takmičenje u šahu „Srpska liga trećeg doba u šahu“, u prostorijama Kluba „Novo Naselje“ Gerontološkog centra „Novi Sad“.

Pozivu se odazvalo osam ekipa šahista, članova Klubova za stara i odrasla lica sa teritorije Republike Srbije i to ekipe: Vrbasa, Subotice, Zrenjanina, Pančeva, Beograda, Vršca, Paraćina i Bačke Palanke. Ekipe klubova „Novo Naselje“ i „I Vojvođanska brigada“ takođe su učestvovala u takmičenju. Republičko prvenstvo je igrano po pravilima ubranog šaha FIDE. Takmičenje je održano po Bergerovom ili Švajcarskom sistemu, pet kola.

Najbolje plasmane zauzele su ekipe kluba „Novo Naselje“ za I mesto, ekipa iz Pančeva za II, a III mesto je, takođe, zauzela naša ekipa. U pitanju je klub „I Vojvođanska brigada“. Najbolje plasiranim ekipama uručeni su pehari, medalje i slike naših članova, umetnika. Ekipa koja je osvojila I mesto u svoje vlasništvo je dobila i prelazni pehar.

ROĐENDANI

U šestom mesecu proslavljeni su rođendani korisnika koji su rođeni u aprilu, maju i junu (17. juna u Domu Futog, 18. juna u Domu penzionera „Bistrica“, na Novom naselju i 24. juna u Domu Liman). O veseloj i prijatnoj atmosferi, pesmi, igri i smeđu kojim su bili ispunjeni, najbolje kazuju fotografije u prilogu.

Proslavljeni rođendani u Domu Futog

Dvadeset i četvrtog septembra proslavljeni su rođendani korisnika rođenih u julu, avgustu i septembru u Domu penzionera Futog. Rođendansku svećicu, kao simbol ispunjenja želja, ugasila je Danijela iz Prihvatilišta u Futogu, čiji korisnici su, takođe, prisustvovali rođendanskoj proslavi.

Rođendani u Domu Liman

Tridesetog septembra proslavljeni su rođendani korisnika Doma na Limanu. Slavljenici su rođeni u julu, avgustu i septembru mesecu. Zaželeвши mnogo zdravlja i ispunjenje svih želja, korisnica Jelena Volić, uz gašenje rođendanske sveće izgovorila je stihovanu čestitku:

Rođendani dolaze, a godine prolaze.
Nije nikom lako, biće svakojako
Samo dok je zdravlja milom bogu hvala
Zahvalni smo svima, koliko nas ima:
Da budemo dobre volje
Pa će svima biti bolje.
Svako jutro donosim život ispočetka,
Zato niko ne zna šta ga čeka
Što želim želeo bi svako
Al' ne može da bude tako.
Znam kako je i vama
Ne može to do sudnjeg dana
Želimo da nam bude bolje
Ne može bez gospodnje volje
Zato budimo veseli i hrabri
lako nismo mladi!

Rođendani na Novom naselju

I na Novom naselju, zahvaljujući posebnim aktivnostima radnih instruktora, Nade Jurić i Borke Četković, u vedroj i veseloj atmosferi proslavljeni su rođendani korisnika rođenih u poslednja tri meseca. U ovom Domu najveći je broj korisnika usluga stacionarnog smeštaja, što prouzrokuje dodatni napor i veliku požrtvovanost zaposlenih, prilikom obeležavanja velikih praznika i pripreme sličnih (grupnih) svečanosti.

OTVORENA SUNČANA JESEN ŽIVOTA

Prvog oktobra tradicionalnim događajem pod nazivom „Otvorena vrata“, na Trgu slobode, u toku kojeg su svi građani Novog Sada mogli da saznaju ponešto o aktivnom starenju, kvalitetnijem životu u zreloj dobi i trenutnom zdravstvenom stanju (izmere krvni pritisak, šećer u krvi, itd.) obeležen je Međunarodni dan starih, 1. oktobar. Istog dana, u devetnaest časova, gradonačelnik Novog Sada, **Miloš Vučević**, na svečanosti koju su organizovali korisnici otvorenih oblika socijalne zaštite (Klubovi za starija i odrasla lica) proglasio je najveću manifestaciju u našoj Ustanovi „Sunčanu jesen života“ otvorenom. Tako su započele aktivnosti koje su obeležile celi mesec oktobar.

POSETA LJUBICE VUKOV – MIHAJLO DOMOVIMA LIMAN I NOVO NASELJE

Drugog oktobra Dom na Limanu posetila je pesnikinja **Ljubica Vukov- Mihajlo**. Izuzetno interpretacijom svoje lirske poezije, glasom i stasom, pesnikinja je učinila početak Sunčane jeseni života sunčanijim. Poseta Domu na Novom naselju desila se devetog oktobra. Uz pesmu i čitanje svojih tiho-va, pesnikinji su se aktivno pridružile **Marcela Banić** i Nada Dražić. Na kraju, ganuti lepom poezijom, korisnici su se zahvalili pesnikinji-gostu sa suzama u očima.

POSETA ČLANICA KOLA SRPSKIH SESTARA EPARHIJE BAČKE

Sunčanim početku oktobra doprinele su i članice Kola srpskih sestara koje su posetile korisnike Doma „Bistrica“ na Novom naselju. Prijatnu i vedru atmosferu u Domu obojili su glasovi članova muzičke sekcije KUD-a penzionera „Isidor Bajić“, kao i novoformirane ženske klape (jedine takve u Vojvodini).

OTVORENA IZLOŽBA RUČNIH RADOVA U FUTOGU

Šestog oktobra, u Futogu, uz prisustvo velikog broja zaposlenih radnika GC „Novi Sad“ i korisnika usluga, otvorena je prodajna izložba ručnih radova. Korisnici Doma, u saradnji sa terapeutima **Brankicom Kresić** i **Gordanom Gocom Pavlović** izrađuju ručne radove, pletući i vežući, baš onako kako su to činile i naše bake. U tim veštinama posebno se ističe deda Marko (pletenje trskom).

KREATIVNO-MUZIČKI KUTAK U DOMU LIMAN

Osmog oktobra u Domu Liman, hor Muzičke škole „Isidor Bajić“ (Bajićevi slavuji) kojim rukovodi profesor Ana Kovačić, zajedno sa gitaristima „Kreativnog kutka M“ priredili su neobičnu zabavu koja je ujedinila generacije. Zajednički koncert nazvali su „Rokenrol matine za bake i deke fine“. Izvedbom muzičkih numera koje stariji posebno vole, podigli su raspoloženje u trepezarijskom prostoru Doma Liman do tačke na kojoj su svi zaplesali: gosti i domaćini: nekoliko različitih generacija (od praučadi, preko unučadi, dece i roditelja, do baka i deka smeštenih u Domu).

KONCERT KUD - penzionera „Isidor Bajić“

Kulturno-umetničko društvo penzionera „Isidor Bajić“ gostovalo je u Domu „Bistrica“ na Novom naselju, 12. oktobra. Članovi folklorne grupe odigrali su nekoliko kola, a nastupili su i vokalni solisti; **Mihajlo Babin, Vujica Ratkov, Želmira Benka i Dragana Savić.**

Šahovski turnir

Trinaestog oktobra, u Domu na Novom naselju, održan je šahovski turnir. Prvo mesto osvojio je korisnik Doma, **Emil Stojaković**, drugo **Savo Malešević**, a trećeplasirani je bio **Stevan Plavšić**. Prigodnim poklonima, čestitkama i malom svečanošću obeležen je uspeh naših šahista.

IZLOŽBA U DOMU LIMAN

Četrnaestog oktobra otvorena je izložba kreativnih radova korisnika Doma Liman. Prigodnim govorom izložbu je otvorila **Verica Živković** koja je istakla značaj umetnosti u svakom, pa i najzrelijem životnom dobu.

KONCERT KUD „Mladost“ u Domu Futog

Dvadesetog oktobra, korisnike smeštene u Domu Futog, nesvakidašnjom igrom i pesmom obradovali su članovi KUD „Mladost“ koji su posetili Dom, zahvaljujući dugogodišnjoj saradnji uprave Doma sa Kulturno-informativnim centrom u Futogu. Preko devedeset korisnika prisustvovalo je koncertu izvedenom u okviru „Sunčane jeseni života“.

IZLOŽBA NA NOVOM NASELJU

Dvadeset i prvog oktobra otvorena je izložba ručnih radova naših korisnika, u Domu penzionera na Novom naselju. Izložbu je otvorila **Pribečević Dragica**, korisnica stacionarnog dela objekta.

KONCERT UČENIKA MUZIČKE ŠKOLE U KLASI PROFESORICE MARTE BALAŽ

Dvadeset i drugog oktobra, u Domu Liman koncert su održali učenici Muzičke škole „Isidor Bajić“, klasa profesorice **Marte Balaž**, a dvadeset i tećeg oktobra, u istom domu, korisnici su imali priliku da se druže sa decom Osnovne škole „Miroslav Mika Antić“.

LJUBAV U AKCIJI

Dvadeset i šestog oktobra, Dom Liman posetili su studenti okupljeni oko projekta „Ljubav u akciji“. Nesvakidašnje druženje proteklo je u srdačnom razgovoru između korisnika doma i gostiju: mladih ljudi koji su pitali svoje domaćine za iskustva i mišljenja u vezi sa ljubavlju, zdravljem, srećom, receptima za lep i dug život. Priču starijih, mladi su doživeli kao savete koje treba zapamtiti: zapisali su ih i napravili pano sa kojeg mladi ljudi, članovi UG „Fokus“, koji nisu bili prisutni, mogu da pročitaju mnogo mudrih saveta. Kao znak zahvalnosti, mladi su domaćinima poklonili korisne informacije o aktivnostima koje se dešavaju u gradu, a namenjene su starijima. Osveženje su bila deca iz folklornog društva Veternik (mlađi uzrast).

RADIONICE U FUTOGU

29. i 30.10.2015. održane su radionice koje je organizovala Neformalna omladinska grupa „Caregivers“. U okviru projekta „Brinimo o onima koji su nekada brinuli o nama“ korisnici su bojali saksije, sadili cveće i družili se sa mladim volonterima.

Projekat „Brinimo o onima koji su nekada brinuli o nama“ je deo projekta „Mladi su zakon“ čiji pokrovitelj je Ministarstvo omladine i sporta, a sprovode ga Somborski edukativni centar i Novosadski humanitarni centar.

URUČENE NAGRADE POBEDNIČKIM EKIPAMA I POJEDINCIMA

Tridesetog oktobra uručivanjem nagrada i priznanja koja su dodeljena poredničkim ekipama i pojedincima, najistaknutijim učesnicima sportskih i kulturno zabavnih aktivnosti koje su se odvijale u okviru naše najveće manifestacije, svečano je obeleženo zatvaranje „Sunčane jeseni života“. Opširno o svim događajima koje su organizovali Klubovi za starija i odrasla lica izvestićemo u sledećem broju „Budilnika“.

ČEPOM DO OSMEHA

Ima jedan čep
Osmeh mu je lep
To je super čep,
jer on leči hendikep.

Kad sakupiš neku boju,
Donesi čep u kutiju moju.
Da sakupimo puno jako
To znači i te kako,
Za neko dete malo
Što na noge nije stalo.

Već kolica vozi,
il ima šinu u nozi,
Pa uvek leži
Ne prkosi ravnoteži.

Biciklo, il kolica,
Možda traktor, prikolica,
Ili neka lutka mila
Što deci daje krila.

UČINI PRAVU STVAR
SPAKUJ ČEP NA DAR!!

Željka Šoš, autor je pesme „Čepom do osmeha“. Akcija je provedena krajem leta. Akciji prikupljanja čepova su se priključili korisnici i njihovi srodnici, kao i zaposleni u Gerontološkom centru „Novi Sad“.

Za kratko vreme napunjeno je više džakova, sa nadom da će se tako pomoći nekom detetu i omogućiti mu kupovinu invalidskog pomagala.

-Prelepo je čuti dečiji osmeh- opšti stav je svih čiji je život povezan sa našom Ustanovom.

GOSTOVANJE DECE IZ DEČIJEG VRTIĆA „KALIMERO“

Vaspitačice **Berislava Beba Milošević** i **Jasmina Sivčević**, osmislile su program druženja dece iz Vrtića „Kalimero“. Petog novembra deca su posetila našu Ustanovu i prigodnim recitacijama, muzikom i pesmom razvedrila prisutne korisnike.

HUMANITARNI RAD KARLOVAČKE GIMNAZIJE UČENICI I5 VOLONTIRALI U GERONTOLOŠKOM CENTRU

U proteklih nekoliko meseci, svakog četvrtka ili petka, učenici I5 odeljenja Karlovačke gimnazije, odvajali su po sat vremena kako bi posetili bake i deke smeštene u Domu penzionera na Limanu. Svaki učenik je jednom korisniku naše Ustanove bio društvenik. Evo, šta su sami kazali o tome: „Mi, učenice i učenici I5 odeljenja, želeli smo da volontiramo, a na ovu ideju došla je naša razredna, **Obrenka Davidović**. Sklopili smo ugovor sa Volonterskim centrom Vojvodine, a psiholog Gerontološkog centra, **gđa Maja Babić**, održala nam je kratku radionicu kako bismo bili spremniji za saradnju sa starim osobama. Mislili smo kako je starost teška i imali smo predrasude.

Danas sa sigurnošću tvrdimo da je svaka naša, pa i najmanja, predrasuda o starosti razbijena. Mi smo želeli da našim starijim sugrađanima, smeštenim u Centru, nesebično pomognemo osmehom i vedrinom, a, u stvari, mnogo puta su oni nas oraspoločili, uputili reč utehe ili nauk o životu koji su stekli dugim životnim stažom.

Krajem maja završili smo organizovane posete bakama i dekama, ali svakako da ćemo ih i tokom letnjeg raspusta posećivati. Ovo je bilo ispunjavajuće i divno iskustvo za nas, a na osnovu njihovih osmeha znamo da je i njima bilo drago!

Svakako bismo voleli da i sledeće školske godine posećujemo (sada već svoje) bake i deke...

(Sofija Mišković)

PREDAVANJE: RAD NA RAČUNARIMA

Domu na Novom naselju održan javni čas namenjen korisnicima, a u vezi sa radom na računarima. Boris Pavlov, novinar, informisao je prisutne korisnike o značaju i lakoći upotrebe računara, te ulaska u svet interneta, o čemu je pisao i u svojim priručnicima. Korisnici su se odazvali predavanju u velikom broju.

POETSKI KUTAK: Drago Čingel

JESEN JE MILA

Zapisao sam naše reči
na jesenjem lišću mila
i još sam kiše nacrtao snene...
Onako, kako vetar piše
i leti bez krila
i naše sam uzdahe naslikao zanesene.
I, evo već lečim
dušu ispod neba
sećanjem dalekim na vreme naše...
Ti ne znaš koliko trebam ruke tvoje
dok milujem tugu
i jesen dok zaboravom maše.
Ne, nisam prestao pesnikom biti
i slikar iz oka nije nestao u meni,
samo su boje bleđe no pre...
Sve ređe duša se rumeni
i bolnije sa vetrom razgovaram,
a lišće vene i češće mre..

JESEN

Sa malo reči jesen sve kaže
i nije pesnik što isprazno zbori.
Najlepše slike po duši slaže
maglom, al i vatrom koja zlatom gori.

Ko žena ume zanosna da bude,
mirisna i varka sve do bola.
Zna dovesti srca da polude
i kao drolja jevtina da bude gola.

Ona je vreme pesme i venčanja
čarobna haljina prirode cele.
u njoj se plače, ali i sanja
i smrti žale i oči vesele.

A kad zadnje lišće po zemlji tiho
vetrom studenim grane razobličići
i duša će moja poslednjim stihom
zagrliti prolaznost i nežna otići

VOLIM VAS GOSPODJICE

Volim vas gospođice s.
može posvedočiti pola grada
i ceo Dunav je svedokom
toranj ulmer münstera
sa kojeg sam hteo da skočim
kad sam jednom prilikom
bio izgubio nadu
da ću vas ljubiti u snovima
također je očevdac bola
nisam se predao gospođice s.

svaku noć dišem
i drvo ispred mog prozora
ukrašavam osećanjima divnim
sigurno ću ovu jesen preživeti
noseći u srcu vaše oči
i reći će nežne teći Dunavom
od km. 2585 do ušća u Crno more

Pesme napisao **Drago Čingel**

NAŠE ZDRAVLJE

BILA PEDIJATAR SA SVOJE 103 GODINE, DOŽIVELA JE 114, A OVO SU NJENE TAJNE DUGOVEČNOSTI

Doktorica **Lejla Denmark** bila je nastariji pedijatar na svetu. Preminula je pre dve godine u svojoj 114 godini. Sve do svoje 103. godine radila je kao pedijatar. Ovo su tajne njene dugovečnosti. Na prvom mestu bio njen dobar smisao za humor.

Rođena je u Atlanti kao treća od jedan- aestroro dece, a kada je 1928. završila medicinski koledž u Džordžiji, bila je jedna od tri žene koje su do tada diplomirale na istom koledžu.

Lejla je učestvovala u pronalaženju leka protiv velikog kašlja, a 1971. godine objavila je knjigu „**Šansa za svako dete**“ u kojoj se istakla kao prvi pedijatar koji je branio pušenje u prisustvu dece.

-Radikalna sam po pitanju brze hrane i slatkiša. Za poslednji rođendan još jednom sam odbila da probam svoju slavljeničku tortu i nije mi teško palo. Poslednjih sedamdeset godina ne unosim nikakve šećere, osim prirodnih koji se nalaze u voću. Slatke stvari potražite u drugim stvarima koje čine život, a ne u hrani! – rekla je doktorica Denmark.

**ZapLeila Alice Denmark
(1898 – 2012)**

Ona je 2002. godine objavila knjigu „**Doktorica Denmark je tako rekla**“ koja predstavlja skup tekstova najiskusnijeg američkog pedijatra sa savetima majkama širom sveta. Godinu dana pre toga sa punih 103 godine i 3 meseca, doktorica Denmark je otišla u penziju, čime je zvanično postala najstariji radno aktivan pedijatar. Preživela je dva svetska rata i 20 američkih predsednika, njeno sećanje je i deo kolektivnog sećanja na čovekova dostignuća u poslednjih sto godina.

Kada su je nakon što je napunila 114 rođendan pitali koji bi savet dala ljudima koji planiraju da dožive stotu, rekla je:

- Kravlje mleko i dovoljna količina vode predstavljaju osnovu dugovečnosti.

Zamenite voćne sokove pravim voćem, ali naravno ne zaboravite da se smežete. U mom slučaju, a verujem i kod drugih ljudi, dobar smisao za humor može da vam produži život.

ISKUSTVA

NAJSTARIJI BRAČNI PAR U EVROPI OSAMDESET I ŠEST LETA U BRAKU

U susjednoj, Hrvatskoj, pronašli smo priču Slavice Vuković o Ani koja ima 102 godine i Ivanu (103 g). Prenosimo je u celosti

– Hodali smo tri godine, a onda me Ivan ukra. Dva brata došla po mene, a Ivan ispalio iz kubure i zagrmio: Pristupite li, ubit ću vas.

Ana ima 102 godine, Ivanu su 103, a u braku su 86 ljeta! Bračni par **Batalić** iz Maovica Gornjih, iznad Vrlike, najstariji su bračni par u Evropi, a kako kaže njihova kći Smilja – treći na svijetu. No, ako računamo samo one koji su se vjenčali iz ljubavi, onda su svjetski rekorderi jer su njihovi konkurenti sklopili dogovorene brakove kad su bili djeca, a Ana i Ivan vole se punih 89 godina!

– Mi smo hodali tri godine, a onda me Ivan ukra. Išli smo za blagom, čuvali krave i ovce, i tako smo se dogovorili. Dolazili su meni na prelo momci sa svih strana, a ja sam samo svoga Ivana gledala. Mater me tila dat za žandara, onda za poštara, računala da je dobro da mi muž ima državnu službu,

a ja ni čut. Braća nisu još dala da se udam, bilo mi je 17 godina pa sam utekla. Narod iz sela poletio, dva brata došla po mene, a Ivan ispalio iz kubure i zagrmio: “Pristupite li, pobit ću vas!” Nije me dao, nikako! – opisuje baka Ana početak njihove ljubavne priče koja se protegla kroz dva stoljeća. Nikada nije požalila što je “pošla za svoga Ivana”.

– Moj je Ivan dobar bio i dobar ostao. Mi smo obrađivali polje. Sijali smo žito, kukuruz, krumpire i držali blago, ovce, svinje, sve... Radio je koliko god je mogao, štono se kaže, i za mene i za se. Ja samdicu rađala, činila operacije tri-četiri: maternica, slipo crivo, oči... Ne vidim, jedna, samo iskrice onako, vid sam izgubila, ali šta ćeš... Drugo me zadnjih godina sve dobro služi – kaže nam gostoljubiva i razgovorljiva baka Ana koja nas je dočekala na nogama, dobrog zdravlja i bistre glave. Dani lagani, noći duge

Njezin suprug Ivan ni na što se ne tuži, ali noge ga više ne drže pa dane provodi sjedeći u postelji. – Ništa mene ne boli, ali neka me slabost obuzima, noge me više ne služe, godinice su to... Dani prolaze lašnje, ali noći su dugačke. Digod spavam, digdi ništa – kaže nam dida Ivan, kojeg razgovor ipak umara. Ne gleda televiziju, ne želi slušati ni radio, zabavljen je svojim mislima.

Ali, zato se baka Ana rado druži s gostima.

– Dobro sam, hodam, ali ima nekoliko godina, od kada sam napunila stotu, teži život dolazi. Slike mi dolaze pred oči. Vidim sebe dok sam cura bila, blago, narod iz sela... Neki dan sam proslavila 102. rođendan, a bilo nas je samo nekoliko, svi su daleko. Sin u Omišu, šest kćeri svugdi po svitu.. Ivan i ja imamo 15 unučadi, 17 praunučadi i dvoje šukununučadi, oboje u Makedoniji, ovo mlađe nismo ni upoznali. Moje kćeri otišle svaka svojim putem i poudale se s blagoslovom, ali uvijek je neko s nama, dođe da pripazi. Smiljka najviše, što bismo mi bez nje – grli baka Ana svoju najmiliju kćer. Obilazi ih i patronažna medicinska sestra. Izmjeri im tlak, didu Ivanu izmasira noge, a baku Anu, koja joj nije pacijentica, također pregleda. Tablete ne piju, a što se hrane tiče, nisu izbirljivi.

– Jedu i vole sve. Danas sam im spremila pure i kiselog kupusa koji sam prije ispekla s lukom na tavi. Nema kod njih dijete – kaže gospođa 63-godišnja Smilja koja velik dio vremena provodi na selu s roditeljima. – Je, dušo moja, moremo pojist još oboje, bit će tu još rođendana, kada je Bog dao toliko – prisnažuje baka Ana riječi svoje kćeri. Ponosna je na svoju “dicu”.

– Ovu kuću izgradio nam je sin Petar, radio je u Njemačkoj. Naša je bila malo gori poviše – kaže. Ona i Ivan iz sela su odlazili jedino u izbjeglištvo. Prvog rata smo prošli svakako. Ja sam s dicom bižala, četvero sam

Foto: Miranda Cikotic/PIXSELL

ih rodila prije nego što je Tito zaratio. Bižali smo na Maljkovo, onda u Otišić. Ti Srbi su tada bili pošteni. Ajme, ajme, ne daj Bože nigdi nikome! – križa ruke baka Ana dok su sjećanja na ratni vihor od prije 70 i više godina jednako živa, kao i ona na prošli rat. Ružne uspomene naviru pa ih zaustavljamo potičući baku Anu na priču kako se živjelo kada je bila mlada.

– Cure i momci čuvali su blago. Dolazilo se na prelo, bila je puna kuća momaka, a mi smo cure pivale. “Vedro nebo puno daničica, blago meni dok sam divojčica. Blago meni dok u majke stojim, nikakve se barabe ne bojim. U majke mi đerdan oko vrata, u dragana kolac iza vrata!” (Smijeh)... Nisam išla u školu, nije tad bilo škole, nisam naučila čitat ni pisat i zato sve moram pamtit – smije se baka Ana, a još je više razveselilo pitanje kako je sačuvala tako dobar ten, je li upotrebljavala kreme za lice.

– (Smijeh) Ništa, ničeg nije bilo. Ni krema, ni šminkanja. Nije bilo ni kupanja, di ćeš se okupat? Ako ima digdi lokva, ti se ideš skinut, a dođu muški, kako ćeš?! Vade čuture, kao oće vode zagrabit. Momčine bi se okupile, ne možeš se okupat, ne možeš ništa dok si cura, nisi luda da te vide! – prisjeća se baka mladih dana. Nedostaje joj “narod” u selu, sve je manje ljudi, a i ovo malo susjeda rijetko se posjećuju. Nedostaju joj i nedjeljne mise, zadnji put ona i Ivan u crkvi su bili prije 20 godina, ali svećenik ih obiđe o Božiću i Uskrsu. Za rođendane ih posjeti i gradonačelnik Vrlike, donese košaru s voćem i kolačima, ali da nije njihove “dice”, Ana i Ivan bili bi kruha gladni.

– Nemamo penzije. Mjesečno dobijemo 1000 kuna, on 500, ja 500 socijalne pomoći. Ko bi moga s tim živit?! – požalila se baka na nebrigu države. Ali, patronažnu sestru Jovanku, koja ih redovito obilazi, pregledava i šali se s njima, vole gotovo koliko i svoju “dicu”.

– Ona je moja kuma – uključuje se u pohvale i Ivan. Na odlasku, baka Ana rado nam otkriva i svoj recept za dugovječnost. – Jesti domaću hranu, kupusa, pure, mlika, jogurta. Pit vodu, čašu vina jedino za Božić. Sva-kome bit dobar, poštivat ljude, ne svađat se. Moj je Ivan uvik bio uz mene. Mi smo se poštivali. Ne bismo toliko živjeli da on nije bio dobar pa nam je Bog podario dugovječnost. Ajde, uslikaj nas zajedno, ja ću ga poljubiti! – pozira baka Ana uz svoga Ivana.

– Vidimo se dogodine! – pozdravljamo ih na odlasku, a baka uzvraća. – Dođite i ostanite malo duže. Vi mladi danas ne znate dobro živit! Ne valja ovako, sve na prišu...

SLAVICA VUKOVIĆ

PETROVARADINSKA TVRĐAVA

05. juna 2015. godine održano je XIX republičko takmičenje „SRPSKA LIGA TREĆEG DOBA U ŠAHU“ u Gerontološkom centru „Novi Sad“. Organizacija programa je uključila i posetu Petrovaradinskoj tvrđavi. U kratkom izlaganju **Stevan Bulić** je izneo istorijat grada Novog Sada i Petrovaradinske tvrđave.

Na kamenoj steni u podnožju Fruške Gore, na mestu današnje tvrđave od davnina su postojala vojna utvrđenja, a poslednja arheološka istraživanja ukazuju da je istorija ovog lokaliteta duga više od 200 hiljada godina. Kelti su na ovom mestu boravili između III i IV veka pre nove ere, Rimljani u I veku nove ere, zatim dolaze Vizantijci, da bi u VIII veku pripalo Franačkoj državi, a od IX veka u sastavu srednjovekovne ugarske države.

Turci zaposeduju tvrđavu 1526 godine. Turci su tad 13. jula predvođeni velikim vezinom Ibrahim pašom sa vojskom jačine 40.000 vojnika zauzeli zidine Petrovaradina. Petrovaradin pod Turskom vlašću kao i ogroman deo Ugarske države ostaje sve do Velikog bečkog rata. Tada 1687. godine tursko utvrđenje osvajaju Austrijanci, kao i usled neuspele opsade Beča turska vojska počinje da se povlači. Austrija 1692. godine započinje podizanje novog utvrđenja, danas Petrovaradinske tvrđave.

Gradnja tvrđave trajala je 88 godina, do 1780. godine. Građena je u vreme vladavine austrijskih careva Leopolda I, Josifa I, Karla IV, Marije Terezije i Josifa II, po sistemu građenja Sebastijana Vobana, francuskog vojskovođe, arhitekta i pisca. Po ovom sistemu građene su mnoge tvrđave u Evropi, a Petrovaradinska je najveća, prostire se na više od 110 hektara i najočuvanija je. Posebnost ovog sistema su visoki i strmi bedemi.

Posebno je značajno podzemlje tvrđave na četiri sprata, sa 16 km hodnika, kao i veliki bunar, u slučaju duže opsade radi snabdevanja vodom (dubina 60 m). Podzemne galerije u vanrednim uslovima mogu dati nuzan smeštaj za preko 30.000 ljudi. Borbene linije sa puškarnicama i minkim sistemima u dužini od oko 1 km dostupno je posetiocima uz stručno vođenje vodičke službe „Muzeja grada Novog Sada“.

Ime petrovaradin je dobijeno iz više reči „petra“ što na latinskom znači stena, „var“ je na madjarskom grad, a „din“ na turskom vera, iz čega je izvedeno Petrovaradin, „grad na steni čvrst kao vera“. Petrovaradinsku tvrđavu su kroz njenu istoriju posećivale brojne istorijske ličnosti. Oni koji se svojom ulogom ističu su: austrijski car Franja Josif, I jugoslovenski kralj Aleksandar Karađorđević, vođa srpskog ustanka Karađorđe Petrović.

Petrovaradinska tvrđava je sredinom XX veka proglašena istorijskim spomenikom, stavljena je pod zaštitu države i ustupljena za civilnu upotrebu.

Petrovaradinska tvrđava je danas kulturno-istorijski spomenik od prvorazrednog značaja i svojevrsna turistička atrakcija. Na tvrđavi se održava najveći muzički festival u ovom delu Evrope – Exit, u julu mesecu; kulturni vremeplov - (u oktobru) kojim se nastoji da se kroz niz sastanaka i tribina poslovnim ljudima Evrope promoviše Srbija kao kulturna destinacija; vinski lavirint – (u novembru) obuhvata degustaciju vina i promociju vinarstva Fruškogorske vinske regije.

„**SAT**“ – toranj sa satom je prepoznatljiv znak Petrovaradinske tvrđave i Novog Sada. Sat kula se nalazi na Bastionu svetog Luja. Sat potiče iz Alzasa (Francuska), a Petrovaradinu ga je poklonila carica Marija Terezija početkom XVIII veka. Prečnik satnih krugova je oko 2.5 m, a u samom satu se nalaze tri kugle teške 76 kg. Brojevi na satu su ispisani rimskim brojevima, kao što je tada bilo pravilo na hrišćanskim crkvama. Posebnost sata su da velika kazaljka pokazuje sate, a mala minute (ovo je učinjeno kako bi ljudi, a pogotovo lađari mogli da vide sa velike daljine koliko je sati). Satni mehanizam se svakodnevno i danas ručno navija i zvonu pune sate. Još jedna karakteristika ovog sata je da po hladnom vremenu kasni, a po toplom žuri, zato je dobio epitet „Pijani sat“. Na vrhu tornja nalazi se vetrokaz i kompas.

Stevan Bulić
diplomirani profesor geografije

INTERVJU

Razgovor sa umetničkim savetnikom projekta kojim se Grad Novi Sad kandidovao za Evropsku prestonicu kulture, gospodinom Martonom Mehešom

ML: Molim Vas da iz svoje perspektive, perspektive umetničkog savetnika projekta kojim se Grad Novi Sad kandiduje za Evropsku prestonicu kulture, opišete termin (pojam) Evropska prestonica kulture. Šta, zapravo, znači kandidatura jednog grada za Evropsku prestonicu kulture, šta ona podrazumeva?

Marton Meheš: Što se tiče ovog pitanja, uvek citiram Ulriha Fuksa, bivšeg programskog direktora projekata Linc 2009 i Marselj 2013, sada člana žirija koji odlučuje koji grad će postati Evropska prestonica kulture, koji naglašava da Evropska prestonica kulture ne predstavlja toliko titulu koliko subvenciju. To znači da grad dobija oruđe, mogućnost da se razvije baveći se pitanjima u kulturi, dok je na njega usmerena pažnja na međunarodnom nivou. Iskustva iz drugih gradova pokazuju da je većina prethodnih prestonica postavila sebe na kulturnu i turističku mapu Evrope. Ali kao što je to slučaj sa bilo kojom subvencijom, projekat mora da bude atraktivan i jedinstven, a istovremeno mora biti i realističan. Sve ovo zavisi od aktivnosti grada i njegovih stanovnika. A to je pravi izazov. Važno je poslati jasnu poruku koja ne sme biti samo prazna rečenica, već nešto što posetioci mogu osetiti i primetiti u gradu. Novi Sad ima ogroman potencijal u tom smislu. Grad predstavlja nove mostove ka Evropi u mnogim značenjima te reči. Predstavlja i evropski multikulturalizam i saradnju sa Dunavskim regionom.

ML: Kako sagledavate ulogu starije populacije, populacije zrelog doba u celom projektu kandidature? Koji je njen doprinos?

Stariji građani su živo sećanje grada, što je posebno zanimljivo u slučaju Novog Sada koji ima bogatu i kompleksnu istoriju. Stoga, stariji građani imaju drugačiji pristup gradu i mogu biti vodiči koji grade mostove između prošlosti i sadašnjosti na autentičan i ličan način. Mogu nam pružiti impulse za razrađivanje istorije, za turističke projekte ili za diskusije o tradiciji, običajima ili gastronomiji - stvarima koje moraju biti sačuvane u gradu koji je ponosan na svoju multikulturalnost, multietničnost i multijezičnost.

ML: Opišite utiske koje ste pneli posle gostovanja u našoj Ustanovi, 18.jula, kada ste razgovarali sa korisnicima Doma na Limanu.

Pre svega, bila mi je čast da posetim Gerontološki centar! Zahvalan sam što sam imao priliku da čujem mišljenja starijih građana i što sam imao priliku da pričam sa njima o planovima za Novi Sad. Dobro organizovanoj Evropskoj prestonici kulture trebaju sve grupe stanovnika. Samo ubedljive i jake prestonice kulture uspevaju da uključe svaku društvenu grupu u kandidaturu i planiranje, i nakon toga i u sprovođenje. Sastanak u Gerontološkom centru mi je pokazao da su stariji građani prvo mislili da je Evropska prestonica kulture više za mlade, a ne za njih, ali su se posle razgovora otvorili i podelili svoje priče. Bilo je divno videti kako su mnogi od njih uzbuđeni što bi mogli biti deo projekta - na primer dovoljno je priložiti stari recept i podeliti sa sugrađanima i posetiocima iz Evrope tajnu njihovog omiljenog jela!

ML: Da li želite dodati nešto što nisam definisala kao pitanje?

Nadam se da ću uskoro ponovo imati prilike da se susretнем sa korisnicima Gerontološkog centra „Novi Sad“, radi nastavka diskusije i da bismo obavestili jedni druge o novim idejama, razvoju i iskustvima u postupku kandidature. Ne zaboravite: Novi Sad može postati Evropska prestonica kulture baš zbog aktivnosti Gerontološkog centra. Svaki iskren doprinos se računa!

Enes Halilović: Portret starca u mladosti

Iako nije bio ni papa, ni diktator koji gine od rulje osvetnika, ni glumac koji umire od prekomerne doze lekova, vodeći svetski mediji javili su kada je umro moj rođak, stari Bahtjar, nepismeni seljak iz Hotkova.

Dika našeg plemena, istinit u našim lažima, pravedan među našim zardalim venama, u 126. godini ispustio je dušu.

Beše toliko razočaran da se samo smejaov ovom svetu. Beše toliko pošten da ga, osim dece, niko ništa nije pitao. Beše toliko star da beše detinjast. Beše toliko detinjast da su mu uoči smrti nikli mlečni zubi.

Sijali su kao ordenje.

VIC DANA:

Nekada

Nekada u Sovjetskom savezu, dođe neka inspekcija iz Moskve u zatvor u Sibiru. Pažnju im privukla 3 zatvorenika u jednoj ćeliji, pa ih pitaju zašto su zatvoreni.

Prvi odgovara:

- Meni je sat uvek kasnio. Zato sam kasnio na posao, pa su me optužili da pravim revoluciju.

Drugi kaže:

- Meni je sat uvek žurio. Zato sam uvek dolazio prerano na posao, pa su me optužili da špijuniram.

A treći:

- Meni je sat uvek bio tačan. Ne znam zašto su kazali da sam ga prošvercovao sa zapada?!

SUDOKU:

	4			1		5		9
	8	3			2			4
	5							3
				7	8	1		5
	7			3			2	
3		5	1	9				
2								9
5			9			8	4	
6		8		2				5

	4			1		5		9
	8	3			2			4
	5							3
				7	8	1		5
	7			3			2	
3		5	1	9				
2								9
5			9			8	4	
6		8		2				5

RECEPTI

SEKELJI GULAŠ:

- 500 gr svinjskog mesa za gulaš
- 1 veća glavica crnog luka
- 2 čena belog luka
- 1-2 kašike mlevene crvene paprike
- so, biber, lovorov list, 1 kašika brašna
- 600 gr kiselog kupusa

Priprema:

Na ulju propržiti seckani crni luk, zatim dodati na kockice sečeno meso i sitno iseckani beli luk. Dinstati dok meso ne dobije svetlu boju, oko 10 minuta. Zatim dodati crvenu mlevenu papriku i 2-3 puta promešati, paziti da ne zagori mlevena paprika, pa naliti vodom (ili tečnošću od kvanog dimljenog mesa). Posoliti tj. začiniti kao za gulaš.

Kada je meso na pola kuvano, dodati kiseli kupus. Može se malo isprati pod mlazom vode, da ne bi bio suviše kiseo. Dodati još lovorov list i kuvati poklopljeno na tihoj vatri. Može i u express loncu. Ne treba previše mešati, nego više onako protresati lonac par puta. Kuvati, ali paziti da se ne prekuva kiseli kupus. Na kraju kuvanja dodati 2 dl pavlake pomešane sa 1 kašikom brašna. Može i bez brašna. Ukrčkati još malo i servirati toplo

Posluživanje:

Može se poslužiti uz pire krompir, ili pirinač, ali i bez priloga je savršeno.

ŠTA KORISTITI KOD NEVOLJNOG MOKRENJA?

021/422-560
47-24-580
Vojvode Bojovića 4
21000 Novi Sad
e-mail: simbex@eunet.rs

BESPLATNI INFO TELEFON
0800 322-560